

Södertörns högskola | Institutionen för Kultur och Lärande
Examensarbete 15 hp | Utbildningsvetenskap | Vårterminen 2015
Förskolläraryrket med interkulturell profil 210 hp

Eurytmi och lärande.

–Pedagoger och eurytmisters syn på relationen
mellan eurytmi och lärande bland förskolebarn.

Av: Josefin Olsson
Handledare: Helena Hill

Abstract: This is a study on how eurythmists/educators describe the relationship between the practice of eurythmy and learning in young children. I wanted to find out what concepts these eurythmists/educators use when speaking of learning in relation to eurythmy. In addition I would also like to explore what eurythmists and educators think that children learn when practicing eurythmy. The method of this study is interviews with two educated Waldorf teachers, as well as two educated and practicing eurythmists, in a fenomenological interview setting with open questions. The theories of Merleau-Ponty, on the phenomenological body, has been used when analyzing the interview material - that is; through the understanding of a physical learning in these theories on the phenomenological body I have tried to understand and analyze the interview material. After the analysis I arrived at the conclusion that my informants considered learning of a string of subjects to be interbraided in the practice of eurythmy, these are: body confidence, social training, development of motor skills as well as emotional growth and a holistic learning.

Title: Eurythmy and learning. – Educators and eurythmists outlook on the relationship between eurythmy and learning among preeschool children.

Semester and year: Spring semester 2015

Autor: Josefin Olsson

Supervisor: Helena Hill

Nyckelord: Rörelse, Lärande, Eurytmi

Keywords: Movement, Learning, Eurythmy

Innehållsförteckning

1. Inledning:.....	4
2. Syfte:.....	4
3. Eurytmi:.....	5
3.1. Olika typer av eurytmi:.....	5
4. Bakgrund:.....	7
4.1. Antroposofi, Rudolf Steiner och Waldorfpedagogiken:.....	7
4.2. Vanlig kritik mot antroposofin och Waldorfpedagogiken:.....	8
5. Teorianknytning:.....	11
5.1. Begrepp inom fenomenologin:.....	12
6. Tidigare forskning:.....	14
7. Metod och material:.....	17
7.1. Etiskt förhållningssätt samt metodens brister:.....	18
8. Analys och resultatredovisning:.....	20
8.1. Intervjuerna:.....	20
8.2. Analys:.....	24
8.2.1. Trygghet i kroppen:.....	25
8.2.2. Social träning:.....	26
8.2.3. Stärker motoriken:.....	27
8.2.4. Känslor, förstå och lära känna sig själv:.....	28
8.2.5. Helhetsupplevelse, kroppsligt och intellektuellt lärande tillsammans, brett sätt att lära:.....	29
9. Slutsatser/Slutdiskussion:.....	32
10. Litteraturförteckning:.....	36
11. Bilaga 1.....	38
12. Bilaga 2.....	39

1. Inledning:

I denna studie vill jag titta närmare på relationen mellan rörelse och lärande. Jag vill också veta vad pedagoger/eurytmister uttrycker att barnen lär sig när de utövar eurytmi. Detta har jag valt att undersöka då jag länge funderat på skillnaden i hur förskolebarn och vuxna lär sig nya saker. Min upplevelse kring detta är att förskolebarn oftast tillskansar sig kunskap på ett lekfullt sätt, ofta i samband med rörelse och lek. Medan vi vuxna (samt de barn som går i skolan) oftast tillägnar oss kunskap i en skolbänk, då vi ofta får läsa böcker och genom stillasittande intellektuell träning ”plugga” fram vår kunskap. Denna typ av teoretiska kunskapsinhämtning har jag alltid haft lite svårt för, däremot har jag under hela mitt liv varit en praktisk person som alltid lärt mig snabbt så fort lärandet inneburit att utövaren måste arbeta praktiskt med kroppen, för min egen del har detta inneburit exempelvis att virka, sy, måla och rita. Det är i denna grundtanke som min uppsats föddes.

För att avgränsa min studie till något som är undersökningsbart under dessa veckor har jag valt att titta närmare på rörelsen i eurytmi som är ett ämne som de barn som går på Waldorfskolor och Waldorfförskolor utövar. I Waldorfskolan är eurytmi ett schemalagt skolämne som utövas varje dag med skolläraren som ledare, medan man i förskolan ofta får besök av en utbildad eurytmist ett par gånger i veckan som håller i gestaltningen tillsammans med barnen.

2. Syfte:

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagoger/eurytmister beskriver relationen mellan eurytmiutövande och yngre barns lärande.

Frågeställningar:

1. Vilka begrepp använder pedagoger/eurytmister när de beskriver yngre barns lärande i samband med eurytmiutövande?
2. Vad uttrycker eurytmister/pedagoger att barnen lär sig när de utövar eurytmi?
3. Hur uttrycker eurytmister/pedagoger att de ser på relationen mellan eurytmi och lärande?

3. Eurytmi:

Eurytmi är en slags gestaltningsform/dans där man använder kroppen som uttrycksmedel. Christine och Örjan Liebendörfer (2013), som båda arbetat som Waldorflärare, menar att man inom förskolans eurytmiutövande främst fokuserar på att genom lekliknande men strukturerade rörelseövningar ge barnen möjlighet att öva sin koordination, alltså lära sig att hantera sin kropp i samspel med andra barn och musik i rummet. Barnen övar också på att rikta sin uppmärksamhet och, på ett lekfullt sätt, härma och ta efter de rörelser som eurytmiläraren gestaltar. Eurytmin i förskolan äger rum på ett mer lekfullt och kravlöst sätt jämfört med eurytmi i skolan. För barnen själva ses denna stund ofta som en uppskattad rörelsestund utan krav och ”rätt och fel” (Liebendörfer, 2013).

Eurytmin vilar, enligt Liebendörfer (2013), huvudsakligen på två grundpelare; de inre upplevelserna samt rörelsens egna lagbundenheter. Denna gestaltningsform är en egen konstart som är besläktad med dans, rytmik och gestaltande där utövaren gestaltar musik och tal genom uttrycksfulla rörelser. Stämningen i exempelvis ett musikstycke kan fångas in och gestaltas, men även mer konkreta saker så som vokaler, konsonanter, rytmer och tonintervaller kommer till uttryck (Liebendörfer, 2013).

Enligt Liebendörfer (2013) så är det i förvandlingsprocessen mellan det talade ordet (eller tonen i musiken) och koreografin/rörelsen som det pedagogiska värdet ligger. I denna process menar man att barnen lär sig utveckla sin inre aktivitet men även att kreativitet, inlevelseförmåga och engagemang utvecklas i takt med eurytmiutövandet. Dessa egenskaper som utvecklas med eurytmiutövandet ses som mycket användbara för barnet senare i livet, kreativiteten stimulerar problemlösningsförmågan, vilken ses som kopplad till många olika ämnen senare under skolgången. Engagemanget stimulerar initiativkraften hos barnet vilket man menar är nyttigt och utvecklande, och slutligen menar Liebendörfer (2013) att inlevelseförmågan är en förutsättning för att barnet ska kunna utveckla empati (Liebendörfer, 2013).

3.1. Olika typer av eurytmi:

Det finns några uppdelningar inom eurytmin, den konstbaserade scenkonsten som i sin tur är uppdelad i ljud- och toneurytmi. Samt pedagogisk eurytmi och läkeurytmi.

Den konstbaserade eurytmin var den som först utvecklades och det i samband med den dramatiska

konsten. Man gestaltade då orkestrars musikstycken eller dikter. Denna typ av eurytmi kan beskrivas på följande sätt: ”*eurytmi som synligt språk och synlig sång, dock alltid som rörelsekonst*” (Glöcker, 2009, s.5). Den konstbaserade eurytmin är i sin tur indelad i två delar; toneurytmin och ljudeurytmi. Toneurytmin används vid gestaltandet av musikstycken medan ljudeurytmin gestaltar det talade ordet, oftast en dikt (Glöcker, 2009).

Utöver denna ursprungliga eurytmi finns det numera även en pedagogiska eurytmi och en läkeurytmi. Den pedagogiska eurytmin har stor likhet med den konstbaserade. Dock lägger man mer vikt på barnets egna upplevelse och samspelet med kamraterna vid den pedagogiska eurytmin än vid den scenkonstbaserade. Inom den pedagogiska eurytmin används ton- och ljudeurytmin men det är inte lika viktigt att man uppträder som vid ett konstbaserat scenframträdande där man vill förmedla någonting vackert och givande till åskådarna. Den pedagogiska delen av eurytmin ser hellre till att barnen själva ska få uppleva de krafter som eurytmin har att erbjuda för sin egen själsliga och kroppsliga utvecklings skull (Glöcker, 2009).

Steiner menar att läkeurytmi utövas för att hjälpa kroppen att läka. Det finns då utarbetade rörelser som sägs verka stärkande på olika kroppsdelar, både inre och yttre. Läkeurytmi görs alltid i samverkan med en antroposofisk läkare och en eurytmist (Glöcker, 2009). I tidskriften Pedagogiska magasinet (2013-09-13) intervjuar frilansjournalisten Katarina Bjärvall Eva Borgström om eurytmin i Waldorfskolor. Eva Borgström arbetar som eurytmilärare på en skola söder om Stockholm och hon ser eurytmin som ett viktigt inslag i Waldorfskolan. Hon menar att ämnet eurytmin ger ett exempel på ”korsbefruktning” mellan olika uttrycksformer och sinnen där hon ser rörelserna som ett sätt att gestalta kunskap (Bjärvall, 2013). Eva Borgström ser även att kopplingen mellan eurytmi och övrigt lärande är stark då exempelvis bokstävernas ljud och grammatiska begrepp kan gestaltas genom eurytmin. Hon menar även att eurytmiutövandet ger barnen mycket på det sociala planet. Barnen måste förhålla sig till sin egen rörelse, varandras rörelser och rummet. Detta, menar Eva Borgström, bidrar till att eurytmiutövaren utvecklar samarbete som i sin tur är starkt kopplat till bland annat social utveckling (Bjärvall, 2013). I nästa stycke ska jag redogöra för Rudolf Steiner, antroposofin och Waldorfpedagogiken som är den grund som eurytmin utvecklats från.

4. Bakgrund:

Under detta kapitel ska jag redogöra för Rudolf Steiner och hans tankar, vilka innefattar antroposofin och Waldorfpedagogiken. Detta gör jag för att visa läsaren vilka tankar och åsikter mina intervjuobjekt har om barnet och dess utveckling. Jag menar att det är viktigt för läsaren att se vilken typ av grundsyn de människor som jag intervjuat har, då det starkt påverkar deras svar på mina frågor i intervjun. Jag kommer även ta upp en del vanlig kritik som riktas mot antroposofin och Waldorfskolan.

4.1. *Antroposofi, Rudolf Steiner och Waldorfpedagogiken:*

Rudolf Steiner (1861-1925) var grundare till antroposofin som ses som Waldorfpedagogikens grund. Steiner hävdade att han, redan som barn, kunde se in i den andliga världen och därmed också det andliga i människan. Steiner bestämde sig för att han ville upplysa sin omvärld om det som han ansåg sig se och grundade då antroposofin (ses idag som en "andevetenskap" av antroposoferna själva), som till stor del är teosofisk i sin inriktning (Forsell, 2011, Steiner, 1907). Antroposofins grundläggande människosyn kan beskrivas genom en "treklang" där Steiner menar att kropp, själ och ande hela tiden samverkar och utvecklas i samklang med varandra (Forsell, 2011). Detta, menar Steiner, kan inte göras genom endast intellektuellt lärande som bara stimulerar hjärnan, utan man måste stimulera hela människan att utvecklas "i samspel med sig själv", vilket i Waldorfskolan ofta innebär en kombination av intellektuellt och praktiskt lärande. Steiner belyser även vikten av att pedagogerna inom Waldorfförskolan ska agera som en god förebild som barnen kan få möjlighet att härma (Libendörfer, 2013, Forsell, 2011). Utöver detta så hävdar Steiner (1907) även att människan reinkarnerar och går igenom en mängd jordeliv, det är människans ande (jaget) som går igenom dessa reinkarnationer (Steiner, 1907).

Inom den antroposofiska människosynen ser man människan som ett väsen som är uppdelat i fyra olika "väsenled" där människan går igenom tre sjuårsperioder; den fysiska kroppens period (0-7 år), eterkroppens/livskroppens period (7-14 år), astralkroppens/förnimmelsekroppens period (14-21 år) och jagorganisationen (anden) (Steiner, 1907).

Steiner (1907) menar att den fysiska kroppen (omsluten av astralkroppen och eterkroppen) är aktiv från födseln fram till tandömsningen, alltså den tid som barnet går i förskolan. Den fysiska kroppens kompetensområde är att utveckla viljan hos det lilla barnet (Steiner, 1907). När vi nått tandömsningen vid ungefär 7 års ålder så anser Steiner (1907) att eterkroppen släpps lös i

människan, den skapas tillsammans med den fysiska kroppen och det som Steiner (1907) kallar livskraft. Eterkroppens kompetensområde i människan är att utveckla känslan (Steiner, 1907). Vidare hävdar Steiner (1907) att astralkroppen släpps lös i människan vid ungefär 14 års ålder. Astralkroppens uppgift i människan är att utveckla tanken (Steiner, 1907).

4.2. Vanlig kritik mot antroposofin och Waldorfpedagogiken:

Som jag nämnde ovan så var Steiner redan som litet barn säker på att han var i kontakt med en andlig värld som inte var i likhet med någon naturlag (Forsell, 2011, Steiner, 1907). Steiner menade att han kunde se det andliga i människan (Steiner, 1907). Wilson (1990) är författare till boken *Jag trodde på Waldorfskolan* och även far till barn som gått sin skolgång i Waldorfskola. Han menar att Steiners förmåga att se in i det andliga snarare kan beskrivas som hallucinationer (Wilson, 1990). Nylund (2004) menar att Steiner, i grundandet av antroposofin, i stor utsträckning tog inspiration av teosofin som i sin tur tagit intryck av bland annat hinduismen och buddismen (Nylund, 2004). Wilson (1990) hävdar att denna typ av inspiration som Steiner tog av de teosofiska religionerna bidrar till att antroposofin snarare bör ses som en religion istället för det löst definierade begreppet andevetenskap som antroposoferna själva använder i beskrivandet av antroposofin (Wilson, 1990).

Det är till stor del på grund av det faktum att det inte går att forska kring vad Steiner såg och inte såg som antroposofin inte kan ses som någon vetenskapligt bevisad sanning. Eftersom vetenskapen inte bevisat att man, på något sätt, kan se andlighet så finns det därmed inga vetenskapliga bevis för någon av antroposofins grundpelare, antroposofin är därmed vetenskapligt förkastad (Wilson, 1990). Antroposofin grundades på Steiners egna syner och han själv gjorde aldrig några försök att vetenskapligt befästa sin kunskapsväg. Vissa hävdar att hela den antroposofiska rörelsen är baserad på en mans andeuppenbarelser (Wilson, 1990).

Grunderna till det som senare skulle bli antroposofin uppstod, som jag tidigare redogjort för, i Steiners inre, han menade att han kunde se alla delar i människan (fysisk kropp, förnimmelsekropp, astralkropp mm) och även att han kunde se hur dessa delar samverkade samt dess andlighet (Steiner, 1907, Forsell, 2011). Det går naturligtvis att forska kring antroposofin och Waldorfpedagogiken idag, exempelvis vad den har för konsekvenser för de barn som gått i en Waldorfskola. Men ingen forskare kan gå tillbaka till Steiners inre tankar och syner för att sedan vetenskapligt undersöka dess sanningshalt.

Nylund (2004) menar att antroposofin är en sekt, där definitionen av ordet sekt är ”*En socialt, kulturellt och religiöst avvikande rörelse*” (Nylund, 2004 s.35). För att en grupp människor tillsammans kan bli kallad sekt krävs alltså en avvikelse kring dessa tre element; socialt, kulturellt och religiöst. Här följer ett citat från Nylund (2004) där han utvecklar vad han menar med avvikelse kring dessa tre element på följande sätt:

”a) *Den sociala strukturen – hur gruppen lever i relation till omgivningen, om de accepterar den eller inte. b) Gruppens grundideologi – om den skiljer sig markant från den kulturella miljö som omger gruppen. c) De religiösa lärosatserna – skiljer dessa sig på ett avgörande sätt från den förhärskande religiösa miljön?*” (Nylund, 2004 s.35).

Om en religiös rörelse avviker på en eller flera av dessa ovanstående punkter, vilket Nylund (2004) hävdar att antroposofin gör, så menar han att det är en sekt (Nylund, 2004).

Libendörfer (2013), som ställer sig positivt till både antroposofin och Waldorfpedagogiken, ser att det finns en brist i Waldorfpedagogiken eftersom den utformades så tidigt som på 1900-talet. De frågar sig om en reformpedagogik som är mer än 100 år gammal fortfarande kan vara aktuell idag (Libendörfer, 2013). När Steiner först startade det antroposofiska sällskapet, som är den första gruppen med antroposofier någonsin, skedde detta som en motreaktion till krigstiden, i samband med första världskriget. Man kan bara föreställa sig hur livet var för en människa som befann sig mitt uppe i ett krigsdrabbat Tyskland som står i övergångstiden mellan det gamla kejsarriket och den nya Weimarrrepubliken. Både antroposofin och Waldorfpedagogiken tog alltså avstamp i denna atmosfär. Människor var fattiga och husen runt om dem var sönderbombade, stora delen av den mest arbetsföra generationen hade dött ut tillsammans med kriget. Tyskland var i spillror (Libendörfer, 2013).

Steiner hade en förmåga att framställa sig själv som en högst fascinerande och intressant person. I boken *En eurytmists minnen* kan man läsa följande:

En gång, då den som hade rollen som Faust spelade en smula lamt, hoppade Rudolf Steiner själv upp på scenen, satte sig vid skrivbordet och framförde monologen. Det var en alldeles obeskrivlig upplevelse. Där satt plötsligt Faust livs levande – en medeltidsmänniska inte bara i gester och minspel utan verkligen, så kändes det, ända in i benmärgen. Det var en förvandlingskonst som var fullständigt överväldigande. Ingen av de skådespelarprestationer som jag hade sett i Berlin och München tålde att jämföras med detta (Dubach-Donath,

2002, s.29).

Detta citat ger en förståelse för hur antroposoferna runt om Steiner såg honom. Jag menar även att det tydliggör den makt som Steiner verkade ha över de människor som anslöt sig till det antroposofiska sällskapet. De trodde på att Steiner kunde se in i det andliga, vilket givetvis bidrar till deras syn på Steiner som högt vetande och i kontakt med någon högre andlighet. Jag ser ett starkt samband mellan antroposofernas syn på Steiner och hans förmåga att trollbinda sina anhängare. De såg honom närmast som en profet-liknande individ vilken ”sitter inne” med svaren och de bästa eurytmiprestationerna. Människor som såg Steiner tala eller blev tilltalade av honom beskriver en känsla av att de talat med någon gudomlig kraft. Dubach-Donath (2002) skriver i sin bok *En eurytmists minnen* om en kväll när hon var ute och promenerade och mötte Steiner. ”*Man blev i sådana ögonblick oerhört starkt berörd av hans yttre uppenbarelse, av det som så att säga strålade genom honom ur andliga djup* (Dubach-Donath, 2002, s.30).

Inom Waldorfpedagogiken hävdar man att man inte lär ut någon antroposofi i skolan (Libendörfer, 2013). Wilson (1990) däremot hävdar motsatsen, han menar att antroposofin är en religiös rörelse som skapat Waldorfpedagogiken som sin ”skolningsväg”. Han uttrycker att religionen antroposofi är en blandning av de holistiska religionerna buddhism och hinduism samt kristendomen (Wilson, 1990). Trots denna kritik ser jag eurytmis förhållande mellan kropp och lärande som någon mycket intressant och det är därför jag väljer att undersöka det antroposofiska ämnet eurytmi.

5. Teorianknytning:

Jag har valt att använda mig av en fenomenologisk teori som teoriperspektiv i denna studie. Fenomenologin utvecklades av Edmund Husserl (1859-1938) (2004) som var en tysk filosof. Jag valde denna teori då jag tycker dess grundläggande idéer om kroppsligt erfalande tydligt går ihop med det kroppsliga erfalande som sker i eurytmiutövandet. Efter grundandet av fenomenologin uppstod det snabbt många olika förgreningar på det fenomenologiska trädet.

Fenomenologin vill beskriva fenomen i verkligheten så som vi erfar dem (med fenomenologiska begrepp kan man skriva det som att fenomenologin vill beskriva varseblivningen av fenomen livsvärlden). En viktig del i den fenomenologiska filosofin är att man just fokuserar på att beskriva snarare än att analysera eller konstruera verklighetens erfarna fenomen. Fenomenologin ser den verkliga världen (livsvärlden) som redan närvarande innan reflektionen och analysen, samt ser på världen, rummet och tiden som "levda" (upplevda) av det mänskliga psyket. Fenomenologin strävar alltså efter att ge en oförmedlad beskrivning av den upplevda och erfarna världen så som den är utan att beakta dess orsaksförklaring eller psykologiska tillblivelse. Man vill alltså, inom fenomenologin, sätta det direkta erfandet före reflektionen och analysen (Sigurdson, 2006). Merleau-Ponty (2004) menar att analysen och reflektionen utförs på den redan levda erfarenheten och innebär därmed att man tar ett steg ut ifrån det levda, sanna fenomenet. Det är endast de varseblivna fenomenet (i mitt fall eurytmister/pedagogers åsikter/tankar om barns eurytmiutövande) som undersöks i fenomenologin (Merleau-Ponty, 2004).

En av de som valde att utveckla Husserls (2004) fenomenologi var Maurice Merleau-Ponty (1908-1961). Merleau-Ponty var intresserad av den mänskliga kroppen och såg kroppen som den ursprungliga källa där erfalande och varseblivande sker (Sigurdson, 2006). Den fenomenologiska kroppen, som Merleau-Ponty (2004) skriver om, är i högsta grad en levande kropp, inte i likhet med en sten eller en docka (vars kroppar inte är levande), och inte heller i likhet med den biologiska kroppen (organismen). Kroppen förstås på ett annat sätt inom fenomenologin. Man ser kroppen som en del av människan som tillsammans med själen skapar den hela människan. Människan har inneboende väsen som i sin tur verkar i olika delar av människan. Kroppens väsen är utsträckningen (res extensa) och själens väsen är tänkandet (res cogitans). Det kroppsliga väsendet (utsträckningen) tar plats i det fysiska rummet, är delbart och materiellt och kan därför beräknas och mätas, medan

de väsen som hör till själen (tänkandet) är abstrakt, osynligt och odelbart (Merleau-Ponty, 2004).

Dock menar Merleau-Ponty (1997) att kroppens delar förhåller sig till varandra på ett egendomligt sätt, de är inneslutna i varandra. Detta gör att människan känner till varje del på sin kropp utan att behöva tänka efter. Om man exempelvis får ett myggbett i pannan så behöver man inte tänka att man ska höja sin arm till en viss vinkel, försöka föra den mot den punkt där myggan bet och sedan röra sina fingrar fram och tillbaka för att klia. Kroppen vet vart myggbettet är och kan utan att reflektera föra handen till bettet och klia. Ingen större prestation eller tankekraft krävs för man vet hur alla delar av ens kropp sitter i relation till varandra. Denna vetskap ger människan en förmåga att uppfatta sitt kroppsschema på ett naturligt och okonstlat sätt, kroppsschemat blir dynamiskt för människan och hon behöver inte anstränga sig psykiskt för att använda sin kropp, man kan säga att Merleau-Ponty (1997) menar att det som erfars genom och med kroppen "fastnar". Man kan likna det med att kroppen har ett minne, som är separerat från det psykiska och intellektuella minnet, ett kroppsligt minne som upprätthålls genom vårt användande av kroppen. Man går exempelvis en hel del steg per dag, men ingen frisk vuxen individ behöver anstränga sitt intellekt särskilt mycket när den går, man måste inte tänka på att sätta ena foten framför den andra, det sker utan att vi behöver lägga så stor tankeverksamhet kring det. Detta betyder att människan kan använda sin kropp utan att tänka så mycket på vad det är hon gör. Kroppen "följer oss" i den mån att vi kan använda oss utav den på en daglig basis. Detta är någonting som vi tar för givet, vår kropp är vårt instrument vilket vi erfar världen igenom (här talar jag om en kropp som är frisk). Merleau-Ponty (1997) kallar denna kropp för den fenomenala kroppen (Merleau-Ponty, 1997, Sigurdson, 2006).

I och med att den fenomenologiska kunskapstraditionen växte fram så förändrades någonting fundamentalt i hur människor söker kunskap. Tidigare har man sökt efter verklighetens yttersta principer långt bortom människan. Men i och med dessa tankar om kroppen och själen och dess väsen så utvecklades den filosofiska fenomenologiska traditionen som söker svaren inom människan själv, ett förstahandsperspektiv skapades. Detta nya sätt att söka kunskap och svar gjorde det inte lättare att hitta svar, dock kunde man säkerställa en sak; det egna jagets existens, detta har för eftervärlden blivit känt som "jag tänker, alltså finns jag" (= cogito ergo sum) (Merleau-Ponty, 2004).

5.1. Begrepp inom fenomenologin:

Varseblivning- Meningsskapande i mötet mellan världen och människan. När du varseblir någonting

så ser du vad det är, dess fenomen framträder och dess mening föds. När du varseblir någonting så ser du något nytt. Man kan, på ett förenklat sätt, säga att varseblivandet är i likhet med att förstå, förnimma eller se någonting (Sigurdson, 2006, s. 25-27).

Livsvärld- Den värld vi lever i och tar för given (Sigurdson, 2006, s.27), livsvärlden utgörs av människans genomlevda förstahandsupplevelser och erfarenheter av världen (Stensmo, 2002, s.107).

Fenomenal kropp- Kroppen som en förlängning av sig själv, man förstår att kroppen är en del en själv och hur man kan använda den på bästa sätt för att uppnå det man vill, närmast reflexmässigt och spontant. Den rådande känslan av att ”vara i sin kropp”, att känna sin kropp (Merleau-Ponty, 1999, s.60-61).

Fenomen- Det som visar sig/framträder i människans medvetande (Stensmo, 2002, s.106).

6. Tidigare forskning:

Under denna rubrik kommer jag ta upp tidigare forskning kring relationen mellan lärande och eurytmi för att se vad denna forskning kommit fram till. Dock finns det inget överflöd om forskning kring just eurytmi och lärande, det finns däremot mer forskning om den fysiska aktivitetens roll i människans kropp och utveckling. Jag kommer därför även att redogöra kort för sådan forskning där jag kommer att se eurytmin som en fysisk rörelse (fysisk aktivitet).

Charlotte Veber Krantz (2011) är ansvarig för eurytmilärautbildningen vid Rudolf Steinerhögskolan i Järna och författare till masteruppsatsen *Studenters upplevelser av att lära sig eurytmi – en fenomenografisk studie*. I denna studie undersöker hon hur studenter som har haft eurytmi på schemat upplever ämnet. Hon kommer fram till att eleverna som själva haft eurytmi på schemat under hela skolgången ser många fördelar med det. Bland annat så hävdar hon att eleverna menar att de utvecklar en kinestetisk förmåga, vilket innebär att de utvecklar muskler och muskelrörelser, vilket kan ses som ganska självklart. Studenterna uttrycker att de, genom eurytmin, lärt sig att utveckla en smidig kropp, att de lärt sig att gå utöver sina vardagliga och schablonmässiga rörelser samt att de lär sig att uppleva rörelsens eller gestens sanna innebörd. Utöver den kinestetiska förmågans utveckling uttrycker även eleverna att de utvecklar en känsla för social gemenskap. De utvecklar en öppenhet och lyhördhet kring det som händer runt omkring dem, de lär sig utveckla den gemensamma rörelsen, att samarbeta med varandra och rummet samt att se situationer och människor från olika håll (Veber Krantz, 2011).

Slutligen uttrycker eleverna i Veber Krantzs (2011) studie att de lär sig att vara närvarande i rörelsen och att de utvecklas som människor genom eurytmiutövandet. De menar att eurytmin är som mest givande om man är 100% närvarande. Alla elever är överens om att eurytmi inte går att utöva om man inte kan skapa en närvaro, det är huvudsaken för att få någonting ut av eurytmin. Studenterna menar att eurytmin verkar mycket utvecklande på människan. De redogör för att eurytmiutövandet kan verka förändrande och utvidgande på tankemönster, att man lättare kan inta nya perspektiv och inarbeta nya vanor. Det verkar alltså vidgande på synen av både sig själv men också sin omvärld. Många uttrycker att eurytmiutövandet har hjälpt dem att utveckla en större trygghet i sig själva och de val de gör, eleverna uttrycker även att eurytmin har hjälpt dem att lära känna sig själva och bli trygga med den person som de lär känna och är, vissa elever uttrycker att eurytmin till och med

hjälp dem att vara mer närvarande i livet som helhet och att de vågar mer (Veber Krantz, 2011).

Ulrika Berg (2011) är författare till kapitlet *Barns behov av och rätt till fysisk aktivitet* i boken *För barnets bästa – en antologi om idrott ur ett barnrättsperspektiv*. Hon och hennes kollegor har studerat resultaten av fysisk aktivitet (där fysisk aktivitet ses som all typ av kroppsörelser som utförs av skelettets muskulatur och bidrar till energiförbrukning) och menar att fysisk aktivitet bland annat verkar motverkande på oro och depression hos utövaren (Berg, 2011).

Utöver att motverka oros känslor så hävdar Berg (2011) att fysisk aktivitet verkar stärkande på många olika delar av kroppen. Hon redogör bland annat för den fysiska aktivitetens positiva effekter på hjärtat och lungorna, konditionen och muskeluppbyggnad. Enligt Berg (2011) kan man alltså se att utövande av fysisk aktivitet (i mitt fall eurytmi) kan verka positivt på många delar av den unga kroppens fysiska utveckling (Berg, 2011).

Tora Grindberg och Greta Langlo Jagtøien (2000) är författare till boken *Barn i rörelse* vilken behandlar barns utövande av fysisk aktivitet och dess verkan på den mänskliga kroppen och sinnet. De hävdar, i likhet med Berg (2011), att fysisk aktivitet främjar många olika delar i människans fysiska utveckling. Bland annat ser de att den fysiska aktiviteten verkar utvecklande på skelettets form och den sammansättning av ämnen som bildar skelettet. De framhåller även att det är viktigt för barnen att få möjlighet att regelbundet utföra fysisk rörelse då barns muskulatur inte är lika anpassad efter ensidig och långvarig belastning som den vuxna kroppen, barnets muskulatur och benvävnad behöver mer rörelse för att hålla sig starkt och riskerar att bli felaktigt formade då barnet utsätts för för mycket ensidig belastning. Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) framhåller även att den fysiska aktiviteten verkar främjande på lungorna, hjärtat och blodkärl (andningsorganen och de syretransporterande organen). Författarna menar även att barn får en större förmåga att hantera och smälta mat i magen genom utövandet av fysisk aktivitet. Matsmältningprocessen går snabbare om kroppen får röra på sig under processens gång. Detta gäller givetvis både barn som vuxna (Grindberg och Langlo Jagtøien, 2000).

Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) framhåller även att den fysiska aktiviteten verkar främjande på barnets motoriska utveckling. Den motoriska utvecklingen kan här delas in i grovmotorik, vilken innefattar stora rörelser, samt finmotorik, vilken innefattar små rörelser. Författarna framhåller att

fin- och grovmotoriken är något som utvecklas med hjälp av den fysiska aktiviteten på grund av att motorik inte kan skiljas från att fysiskt röra sin kropp (Grindberg och Langlo Jagtøien, 2000).

I likhet med studenterna i Veber Krantz (2011) studie så hävdar även Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) att den fysiska aktiviteten verkar positivt på barnens sociala utveckling. De framhåller vikten av att kunna röra sig obehindrat i leken och att rörelsen därmed är en stor del av barnens sociala utveckling. Om man inte behärskar rörelsen i leken så bidrar det ofta till uteslutning ur leken, om ett barn exempelvis inte har utarbetat förmågan att kunna springa så sker det en automatisk uteslutning ur lekar som kräver denna förmåga. Det är på grund av detta som Grindberg & Langlo Jagtøien (2000) ser att den fysiska aktiviteten ofta främjar barns sociala utveckling (Grindberg och Langlo Jagtøien, 2000).

7. Metod och material:

Jag har valt att använda mig av en fenomenologisk kvalitativ intervju som metod i denna studie. Jag valde denna metod för att jag ville ta reda på vad pedagoger och eurytmister har för upplevelser och erfarenheter av barns eurytmiutövande, men även för att denna metod ligger nära min teoretiska utgångspunkt (fenomenologin). Stensmo (2002) hävdar att fenomenologisk intervju är den lämpligaste metoden vid denna typ av frågeställningar. Den fenomenologiska intervjumetoden svarar på hur händelser och ting framträder i den intervjuades medvetande (Stensmo, 2002) vilket jag menar är väldigt passande i min studie där jag frågar pedagoger och eurytmister om deras upplevelser av hur eurytmin förändrar/utvecklar/lär barnen.

Jag har i denna studie samlat in min empiri genom fyra intervjuer. Mina informanter har jag valt att kalla A, N, J och M. Intervjuerna hölls på den plats som informanten själv valde, detta för att ge informanten möjligheten att välja en plats där denna kände sig trygg. En vidare redogörelse för mina informanter görs i analysen.

Jag upplevde att mina fyra informanter hade väldigt olika sätt att svara på mina intervjufrågor (se bilaga 1). Vissa var mycket utsvävande i sina svar medan vissa höll sig till frågan och svarade kort. Mitt mål under intervjutillfällena var att få intervjuobjekten att känna sig trygga i situationen, detta medförde att jag förhöll mig på lika olika sätt till de olika informanterna beroende på hur de verkade känna sig, de som talade tyst och försiktigt försöka jag uppmuntra genom att vara jakande och intresserad av vad de har att säga medan jag inte behövde agera lika jakande kring dem som talade mycket fritt och utsvävande. Jag tog mig också friheten att ställa följdfrågor om det var någonting som jag inte förstod eller liknande. Jag vill även tillägga att jag inte kommer att använda mig av allt det insamlade materialet under min analys, jag väljer ut de delar som jag själv anser är av vikt. Detta för att många av mina intervjufrågor inte rör mina frågeställningar utan snarare ställdes endast för att skapa en trygg miljö för mina informanter att uttrycka sig i.

De material jag använt mig av under insamlandet av empiri är block, penna samt mobiltelefon med inspelningsfunktion. Varje gång jag mötte upp någon av mina informanter för en intervju så informerade jag om de forskningsetiska principerna och de som ville fick en kopia av dokumentet. Jag gav samtliga informanter två kopior av de brev som visar medgivande om inverkan i min studie

(se bilaga 2), en för dem att skriva under och ge tillbaka till mig, samt en som de själva fick behålla. I min redogörelse för empirin kommer jag att omformulera mina informanternas talspråk till skriftspråk, vilket innebär en liten förändring i citaten. Detta gör jag för att göra mina informanter rättvisa, inget talspråk fungerar särskilt väl i skriven form då man har olika sätt att tala och skriva. Jag har däremot inte förändrat innebörden av deras uttalanden och svar. Jag har, efter informanternas begäran, även skickat tillbaka råmaterialet av intervjuerna till informanterna för att de ska få läsa igenom dessa för att kommentera eventuella feltolkningar, ingen har uttryckt att jag feltolkat eller felciterat dem.

7.1. Etiskt förhållningssätt samt metodens brister:

I min studie har jag förhållit mig till *Vetenskapsrådets forskningsetiska principer* (2002) vilka består av fyra punkter:

1. Informationskravet innebär att jag som forskare har ansvar för att informera alla inblandade i min undersökning om vad forskningsuppgiften går ut på. I mitt fall innebär det att jag ska informera alla inblandade om vad jag ska forska om, vilket är eurytmi och sambandet mellan eurytmi och lärande.
2. Samtyckeskravet innebär att jag som forskare måste låta de som är med i min undersökning välja själv om de vill vara det. Jag informerar även om att intervjuobjektet när som helst kan avbryta sin medverkan i min studie, därmed har intervjuobjekten alltid rätt att själv bestämma över sin medverkan i undersökningen.
3. Konfidentialitetskravet innebär att jag som forskare ska se till att den personliga information jag får om mina forskningsobjekt inte blir offentlig. All information om de inblandade ska ligga under strikt sekretess och får inte offentliggöras.
4. Nyttjandekravet innebär att jag som forskare inte får använda den insamlade empirin till något annat än det huvudsakliga syftet. Uppgifter och information om forskningsobjekten får inte användas till något annat än det tänkta forskningsändamålet (Vetenskapsrådet, 2002).

I min studie intervjuar jag människor som är utbildade inom Waldorfpedagogiken eller eurytmin. I Sverige finns det inte många sådana utbildningar och jag upplevde under mina intervjutillfällen att många av mina informanter visste om många andra personer inom samma område. För att jag på ett korrekt sätt ska kunna förhålla mig till de ovanstående regler jag redogjort för har jag valt att inte skriva vart de arbetat och utbildat sig då jag ser en stor risk att de övriga som går på samma utbildning ska kunna ta reda på vilka jag intervjuat.

Jag vill även ta upp min roll i intervjuerna. Viktigt för mig var att skapa en trevlig miljö under intervjutillfällena för mina informanter. En intervjusituation innebär alltid en viss maktrelation och det finns en risk för att mina informanter säger det som de tror att jag vill höra. Det viktigaste för mig var att mina informanter var bekväma under hela intervjutillfället och att det flöt på så bra som möjligt utan att mina informanter skulle känna sig obekväma eller illa till mods av någon anledning. Jag gjorde därför valet att verka lite jakande ibland vid intervjutillfällena när mina informanter var tvekande och osäkra i situationen, detta för att skapa en tryggare känsla i rummet. Jag försökte att ställa många olika frågor om deras upplevelser för att på bästa sätt komma åt deras upplevelser om barn som utövar eurytmi.

8. Analys och resultatredovisning:

Under den följande redogörelsen av min empiri kommer jag inte att skriva vad alla informanter svarade på alla intervjufrågor. En del av mina intervjufrågor finns endast med för att skapa ett tryggt och stabilt intervjuklimat för mina informanter och kommer därför inte att vara med alls under den empiriska redogörelsen nedan.

8.1. Intervjuerna:

A, Sverige, Eurytmist:

Min första intervju hölls i ett relativt lågmälat café ganska tidigt på morgonen, denna intervju var den längsta och varade i nästan en timme. Jag har valt att kalla denna informant för A, hen är utbildad eurytmist och har arbetat med både med barn och vuxna. A är i övre medelåldern och har sedan 20 års åldern arbetat med att lära ut eurytmi. Hen har arbetat med förskolebarn, pensionärer och allt däremellan. A:s mor och far har båda arbetat med eurytmi när A var yngre. Modern var grundare till en eurytmiutbildning och fadern var konstnär. Som 19 åring fick A följa med sin far till Basel i Schweiz där fadern var med och satte upp en version av Johann Wolfgang von Goethes teaterpjäs *Faust* med tillhörande eurytmi. A säger att det är mycket lämpligt att använda sig av eurytmi vid gestaltandet i *Faust* då föreställningen innehåller olika andar (jordanden, änglar, älvor) som går utmärkt att gestalta med det eurytmiska uttrycket, som alltså innebär att man översätter eller gestaltar olika väsen, ord eller toner med hela människans rörelseuttryck.

A uttrycker en tydlig glädje över ämnet eurytmi och på frågan ”*Vad är eurytmi för dig?*” svarar hen ”*Allt! Allt är eurytmi, eurytmin är livet!*” vilket jag menar är mycket talande för hens bild av eurytmin. A har ett mycket avslappnat sätt att prata under intervjun och han tar sig tid med långa och eftertänksamma förklaringar till mina frågor. Under vår intervju så kände jag ett tydligt djup och engagemang i hens sätt att beskriva eurytmin, hen belyser att man behöver rörelser. På frågan ”*Hur tänker du kring små barns eurytmiutövande?*” svarar hen bland annat: ”*Förr i tiden så växte man in i livet genom kroppsrörelser, man tvättade och skurade och gjorde andra typer av arbeten som ofta var rörelsebaserade. Barnen härmade de vuxna som utförde dessa arbeten. Det har idag ersatts av mekanik, elektronik och knappar. Då är det viktigt att barnen får göra rörelser som är rent mänskliga. Genom eurytmin får de möjligheten att uttrycka dessa meningsfylld rörelser som idag har ersatts av mekanik och elektronik.*” Hen uttrycker även att ”en

viktig anledning till varför barn behöver utöva eurytmi i ung ålder är att de behöver hjälp med att 'komma in i' sina kroppar. Barn behöver bli existentiellt närvarande i sina kroppar på ett lekfullt sätt. Det är också viktigt att barnen får uppleva rörelsernas olika kvaliteter, tex mjukt, runt och hårt. Detta stärker barnens integritet och den sociala känslan."

På frågan *Vad är skillnaden mellan barns och vuxnas eurytmiutövande?* svarar A att hen ser störst skillnad i hur man skapar själva rörelserna, eurytmin. *"Med en vuxengrupp som gör ljud- eller toneurytmi kan man ge instruktioner som kan följas utan att man förstör den givande processen. Men när man jobbar med barn så är det viktigt att låta dem själva få vara med och bestämma. Barn härmar de vuxna som de har omkring sig och när man som vuxen använder sig av barnets uttryckta åsikt så får barnet känna att de blir taget på allvar. Barnet får träda fram och höras, vilket är mycket positivt för bland annan självkänslan men också mycket annat."*

På frågan *Hur tänker du kring relationen mellan eurytmin och lärande?* hävdar A att det är viktigt att man får möjligheten att uppleva inom eurytmin. *"Det är i upplevelsen det sker ett lärande och det är där du känner, ser och utforskar rörelsen. Det är den allra viktigaste kärnan tror jag, upplevelsen tillsammans med närvaron. Sen finns det massor med lärande moment inom den pedagogiska eurytmin. Att språkljuda med barnen samtidigt som man gör de olika rörelserna är otroligt bra för att barnen ska få ett ljud och en rörelse sammankopplat. Att de språkljudat under eurytmin gynnar givetvis också språkutvecklingen likaväl som motoriken. Rytmen och rörelsen gör så att olika språkljud och motoriska färdigheter 'lossnar' i barnet. Detta är mycket nyttigt för exempelvis barn med annat modersmål är svenska. Eurytmin kan hjälpa barn att utveckla det svenska språket, rörelsen och ljudandet skapar en helhet i vilken du är. Man blir identisk med sig själv i sina rörelser och det främjar självkänslan, tryggheten och integriteten. Det i sin tur gör att man kan stå emot gruppträck och frestelser, för du vet vem du är och du är trygg i det. Eurytmin vill utveckla människans självkänsla och göra så man blir nöjd med den människa man är. Om man identifierar det man gör genom rörelsen så är det lättare att hänga ihop som människa. Man går från vilja till tanke till agerande. Viljan (alltså viljan som är de kompetensområde som är aktuellt för förskolebarn) blir det man tänker (och tanken är nästa kompetensområde)." Det A menar när hen talar om sambandet mellan vilja och tanke är starkt relaterat till antroposofi och Waldorfpedagogiken där man ser det som positivt att ta dessa steg mot utveckling och lärande på detta sätt.*

A hävdar även att barn som får vara konstnärligt aktiva och skådespela olika sinnesstämningar, som man ibland gör inom eurytmin, har det lättare att hantera sina riktiga känslor och trauman i livet. *”Om man får känna på hur det är att vara riktigt arg, glad eller ledsen uttryckt i eurytmin, fast man inte är det på riktigt, så kan detta hjälpa när man är ledsen eller arg på riktigt. Man känner igen kvaliteten på känslan och lär sig att sätta den i sitt sammanhang och därmed också sätta sig över den.”* Vidare avslutar A med att man inte glömmer sin upplevelse, den är förenat med ens inre och och det är som Waldorfskolan går ut på till stor del. Att förena sitt inre (praktik) med de yttre (det intellektuella).

N, Sverige, Eurytmist:

Intervju nummer två varade i ungefär 30 minuter och vid detta tillfälle mötte jag upp min informant, som jag väljer att kalla N, på hens arbetsplats. N har utbildat sig till eurytmist under 4 år men arbetar som pedagog på en Waldorfförskola. Hen är relativt nyutbildad och har ännu inte haft något arbete som eurytmist, däremot har hen, under sin skolgång, haft eurytmi med några olika skolklasser under sin praktikperiod.

På frågan *Hur tänker du kring små barns eurytmi utövande?* svarar N att hen tror att eurytmi är nyttigt för barn, men att det inte är jätteviktigt. *”Eurytmi stärker barnens självkänsla och kroppsmedvetande, de gör dem trygga i sina kroppar och det stärker också finmotoriken, vilket medför att de lär sig balansera och gå bättre. De lär sig alltså att hantera sin kropp på ett bra sätt. Eurytmin hjälper även barnen att hitta sig själv i samspel med andra. Man tränar sig själv på olika sätt i samspel med andra människor i rummet.*

På frågan *Vad är skillnaden mellan barns och vuxnas eurytmi utövande?* svarar N att man inom pedagogisk eurytmi med barn alltid försöker att möta barnen i deras behov. Hen uttrycker att det är mycket viktigt att alltid arbeta för att anpassa eurytmistunden till varje barns behov. Medan man med vuxna inte behöver arbeta på det viset. *”Syftet med att ha eurytmi för barn är alltid att hjälpa barnen att utvecklas. Eurytmi för vuxna fokuserar inte lika starkt på att möta behov och liknande.”*

På frågan *Hur tänker du kring relationen mellan eurytmi och lärande?* svarar N att *”man lär sig på olika vis och eurytmin tar ofta hänsyn till många olika sätt att lära pga att eurytmin består av så*

många delar. Exempelvis så hör man (ljud, ton), man ser andra röra sig och man rör sig även själv. Detta medför många olika sätt att lära på vilket jag tycker är mycket bra med eurytmin. I eurytmin tränar jag min kropp samtidigt som mina känslor och tankar är inblandade. Eurytmin ger en god helhetsupplevelse där alla delar av människan (kropp, själ, tanke) utvecklas tillsammans. Samtidigt som du arbetar med alla delar av dig själv så arbetar du också med övriga människor i rummet. Man övar därmed samspel och att förhålla sig till varandra vilket bidrar till att forma goda relationer och socialt samspel. Man kan säga att eurytmin binder ihop hela människan. Kroppen binds ihop med tanken och själen. Detta gör så att man genom eurytmin kan uttrycka sin helhet som människa.”

J, Danmark (Skype) Waldorfförskollärare:

Den tredje intervjun genomfördes via Skype. Jag använde mig av Skype då denna informant bor i Danmark. Under intervjutillfället såg jag till att se hela personens kroppsspråk med tillhörande mimik för att få en så ”verklig” intervju som möjligt. Min tredje informant väljer jag att kalla J. J är utbildad förskollärare inom Waldorfpedagogiken och har arbetat på en Waldorfförskola i 3 år. Intervjun med J tog ungefär tjugo minuter.

På frågan *Vad är eurytmi för dig?* svarar hen att ”*eurytmi är ett synligt språk där man gestaltar olika ljud (dikt) eller toner (musik). Detta är den eurytmi som vuxna oftast gör, den pedagogiska eurytmin är det man mestadels sysslar med i skolan och förskolan.*

På frågan *Hur tänker du kring små barns eurytmiutövande?* svarar J att det viktigaste inom den pedagogiska eurytmin är att barnen får uttrycka sig genom kroppen. ”*När de lär sig gestalta med kroppen så blir de trygga med sig själva och i sina kroppar.*”

På frågan *Hur tänker du kring relationen mellan eurytmi och lärande?* svarar J att ”*den pedagogiska eurytmin tränar upp barnets motorik, men också deras kroppsuppfattning, alltså att de blir trygga i sin egen kropp och 'lär sig den', de erfar och uttrycker sig genom sin kropp i eurytmin. Den innehåller även lite matematik på mycket grundläggande nivå (man förhåller sig till rummet och varandra), samt att det sociala tränas eftersom man måste ta hänsyn till varandras kroppar och rörelser. Inom eurytmin gör man allt detta samtidigt. Det är det som gör det så givande! Inom den pedagogiska eurytmin får barnen en möjlighet att erfar och uppleva världen genom och med*

kroppen, och det i sin tur skapar en enorm trygghet i kroppen. Sen är det ju så, enligt mina erfarenheter, att det man lär sig genom kroppen har en tendens att 'sätta sig' utan att man ens tänker på det. Jag tror helt klart att det kroppsliga lärandet är bra för barnen, det blir bekymmerslöst på nått vis, barnen verkar ha roligt samtidigt som de lär sig viktiga saker. De 'jobbar in kunskapen i kroppen' om du förstår hur jag menar.”

M, Danmark (Skype) Waldorfförskollärare:

Min fjärde intervju, som även den genomfördes via Skype, tog ungefär trettio minuter och jag väljer att kalla min denna informant för M. M är utbildad Waldorfförskollärare och har arbetat på Waldorfförskola i ungefär 3 år.

På frågan *Hur tänker du kring små barns eurytmiutövande?* svarar M att ”*det viktigaste för de små barnen som gör eurytmi är att det stärker deras motorik samt att de lär sig att göra olika enkla rörelser efter härledning. Eurytmin hjälper barnen att utveckla sociala relationer, eurytmin 'binder samman' barnen. Den hjälper dem även att bli mer självmedvetna och trygga i sin kropp. Även koncentrationsförmågan blir skarpare. Sen är det också så att viss typ av eurytmi får själen att inkarneras starkare i kroppen, vilket skapar en trygghet och stabilitet.”*

På frågan *Hur tänker du kring relationen mellan eurytmi och lärande?* svarar M att ”*eurytmin ordnar upp det som behöver ordnas upp. Om man exempelvis har obalans i sig på något vis så ger eurytmiutövandet dig en chans att lösa obalansen och stabilisera upp dig själv igen. Eurytmin arbetar på det ostabila och gör det stabilt kan man säga. Den fungerar som en slags gymna för själen och kroppen som ger dig kontakt med dina känslor (en helhetsupplevelse bildas) så att du kan känna vad som är fel och få en chans att arbeta på att rätta till det. Eurytmin är som ett redskap vilket man kan förstå sig själv igenom, du lär dig att komma i kontakt med dina känslor och eurytmiutövandet ger dig en möjlighet att arbeta på att stabilisera upp dig själv men också förstå dig själv bättre. Har man en möjlighet att göra eurytmi under skoltiden så lär man alltså känna sig själv på ett bra sätt och därmed klarar man också av sin skoltid bättre.”*

8.2. Analys:

Här kommer jag redovisa analysen av vad mina informanter svarade under intervjuerna genom att dela in svaren i ett antal punkter utefter ämne. Jag kommer sedan att presentera min empiri utifrån det fenomenologiska perspektivet samt den tidigare forskningen.

8.2.1. Trygghet i kroppen:

Alla mina informanter var överens om att barn som utövar eurytmi får en god möjlighet att skapa trygghet i sin egen kropp genom eurytmiutövandet. Mina informanter hävdar att detta kan ske på olika sätt. En av mina informanter hävdar att man i eurytmin använder sin kropp och skapar uttryck med den (gestaltar), vilket bidrar till att man lär sig hur sin kropp är och därmed uppstår också ett trygghet. En annan menar att man lär känna sig själv och sin kropp genom eurytmiutövandet och att det hjälper till att forma en känsla av trygghet. Samma informant menar att eurytmin vill utveckla människans självkänsla och bidrar till att man blir nöjd med den man är.

Utifrån det fenomenologiska perspektivet kan man se denna trygghet, som mina informanter talar om, som en del i den trygghet som byggs upp i den fenomenala kroppen (Merleau-Ponty, 1997, Sigurdson, 2006). Den fenomenala kroppen beskrivs av Merleau-Ponty som en frisk kropp vars delar är inneslutna i varandra. Denna inneslutning bidrar till att friska kroppars delar oftast har en förmåga att känna till hur de är placerade i relation till varandra. Jag tog tidigare upp exemplet med den kliande myggbettet; om en människa vars kropp är frisk får ett myggbett i pannan så behöver inte människan i fråga fundera kring vart det kliar och sedan anstränga sig för att lokalisera bettet med handen. Allt sker någorlunda automatiskt, så fort man känner att det kliar så för man handen mot bettet utan att behöva fundera kring vart bettet är placerat. Den fenomenala kroppens delar är inneslutna i varandra och kan därför uppleva varandras position. Alla delar skapar en helhet, den fenomenala kroppen (Merleau-Ponty, 1997, Sigurdson, 2006). Mina informanter talar en del om att man lär känna sin kropp i eurytmin samt att man genom gestaltandet av olika rörelser lär känna hur ens kropp är och fungerar. När man är liten är det inte lika självklart att man kan känna av kroppens inneslutningar, man har alltså inte utvecklat sin fenomenala kropp helt, och genom eurytmiutövandets möjligheter att gestalta lär man känna sin kropp och kan utveckla en känsla för att vara i sin kropp samt att vara ett med den. Med fenomenologiska begrepp kan man uttrycka det som att barnet, genom att utöva eurytmi varseblir sin fenomenala kropp, vilket bidrar till att barnets livsvärld förändras (Stensmo, 2002, Merleau-Ponty, 1999). Det fenomenologiska perspektivet stödjer alltså mina informanters påståenden om att eurytmin hjälper barnen att få en trygghet i kroppen.

Veber Krantz (2011) uttrycker att de elever som hon undersökt i sin studie hävdar att eurytmi verkar mycket utvecklande på människan. Bland annat hävdar en del av eleverna att eurytmiutövandet har

hjälpit dem att utveckla en större trygghet i sig själva samt att de lär känna sig själv genom eurytmin och att de blir trygga med den person som de är (Veber Krantz, 2011). Veber Krantz (2011) studie stöttar alltså upp de slutsatser som jag fann i analysen; att eurytmin hjälper människan att utveckla en trygghet i kroppen.

Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) samt Berg (2011) som har författat den del av min tidigare forskning som fokuserar på fysisk aktivitet snarare än eurytmi, hävdar inte att fysisk rörelse (i detta fall eurytmi) hjälper till att främja en kroppslig trygghet. Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) hävdar däremot att barn som inte behärskar olika typer av rörelser automatiskt kommer bli utesluten ur de lekar som kräver att man kan utföra nämnda rörelser. Jag tolkar detta som att en trygghet därför byggs upp då du som barn lär dig att utföra vissa typer av rörelser (exempelvis springa och hoppa) och därmed också slipper att automatiskt bli utesluten ut de lekar som kräver dessa rörelseförmågor. Vidare tolkar jag detta som att en trygghet uppstår endast för att man inte är automatiskt utesluten, man har de förmågor som krävs för att kunna vara med i leken och därmed blir man i alla fall inte utesluten på grund av bristande kroppskontroll.

8.2.2. Social träning:

Utöver att eurytmin skapar en trygghet i kroppen så var alla mina informanter även överens om att eurytmin hjälper barnen att utveckla sociala relationer och att eurytmin bidrar till den sociala träning och utveckling som små barn utsätts för. En av informanterna beskriver att eurytmin hjälper barnen att bli existentiellt närvarande i sina kroppar och att det i sin tur stärker barnens sociala känsla inför varandra. En annan säger att eurytmiutövandet innehåller samspel mellan varje utövare samt att dessa hela tiden måste förhålla sig till varandra och att detta bidrar till att forma goda sociala relationer.

Det fenomenologiska perspektivet kan inte stötta upp mina informanters åsikter om att eurytmin bidrar till social träning mellan individer. Detta eftersom det fenomenologiska perspektivet söker svar inom människan själv och inte utanför människans inre (Merleau-Ponty, 2004). När det fenomenologiska sättet att se på kunskapssökande uppstod valde man att fokusera på människans inre i första hand (ett förstahandsperspektiv skapades), det är alltså inifrån den mänskliga kroppen som den fenomenologiska kunskapen kommer och fokus på samspelet mellan individer är inget som man väljer att undersöka inom det fenomenologiska perspektivet. Fenomenologin ser därför inget direkt samband mellan individer och utifrån fenomenologin kan man därför heller inte se

någon social (Merleau-Ponty, 2004). Däremot är mina informanter alla överens om att eurytmiutövandet främjar barnens sociala träning och även Veber Krantz (2011) hävdar att de elever som hon intervjuat i sin studie uttrycker att deras eurytmiutövande har hjälpt dem att utveckla sociala relationer. Bland annat så lär de sig att utveckla en lyhördhet på vad som pågår runt omkring dem. En av mina informanter uttrycker att eurytmiutövandet hjälper barnen att samspela med varandra och förhålla sig till varandra. I enlighet med mina informanter hävdar även Veber Krantz (2011) att de barn som gör eurytmi blir bra på att tillsammans utveckla den gemensamma rörelsen i rummet, att samarbeta med varandra samt att se situationer och människor från olika håll genom eurytmiutövandet (Veber Krantz, 2011). Även Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) håller med Veber Krantz (2011) om att eurytmi (fysisk aktivitet) verkar positivt på barns sociala utveckling. Här vill jag nämna att Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) ser att barn som inte behärskar olika typer av rörelser automatiskt utesluts ur lekar som kräver att man kan utföra nämnda rörelser, och att det bidrar till att barn blir uteslutna ur lekar och sociala sammanhang och relationer (Grindberg och Langlo Jagtøien (2000)).

8.2.3. Stärker motoriken:

Mina informanter är alla överens om att eurytmiutövande hjälper barnet att stärka sin motorik. En av mina informanter menar att eurytmin stärker barnens kroppskontroll och självkänsla, vilket bidrar till att deras motorik utvecklas och förbättras. En av mina andra informanter hävdar att det viktigaste för barn som utövar eurytmi är att det stärker deras motorik samt att det hjälper dem att lära sig att härma enkla rörelser. En tredje informant menar att den pedagogiska eurytmin hjälper barnen att stärka upp sin motorik och kroppsuppfattning.

Det fenomenologiska perspektivet har, som jag tidigare nämnt, ett starkt fokus på den fenomenala kroppen. Den fenomenala kroppen skapas när människan lär känna sin kropp så mycket att man kan förstå att alla kroppens delar är inneslutna i varandra och kan känna av varandras position (Merleau-Ponty, 1997, Sigurdson, 2006). För att den fenomenala kroppen ska framträda i människan krävs det att hon varseblir sina motoriska färdigheter, människan behöver lära känna sin motorik och utveckla den för att få tillgång till sin fenomenala kropp. Har man inte förmågan att styra över sin motorik har man heller inte tillgång till en fenomenal kropp. Jag menar därför att utvecklandet av motoriken är en mycket viktig del av att få tillgång till sin fenomenala kropp som ses som en mycket viktig grundsten inom det fenomenologiska perspektivet (Merleau-Ponty, 1997, Sigurdson 2006).

Alla mina forskare under rubriken tidigare forskning är överens om att eurytmi/fysiska aktivitet

hjälpes människan att utveckla sin motorik eftersom man inte kan separera motorik och rörelse (Grindberg och Langlo Jagtøien, 2000, Berg, 2011, Veber Krantz, 2011).

8.2.4. Känslor, förstå och lära känna sig själv:

Två av mina informanter framhåller eurytmins vikt i samband med känsloutveckling. En säger att om man får prova på att gestalta en känsla i eurytmin, exempelvis en stark ilska, så kommer man att kunna hantera känslan av den starka ilskan bättre när den väl kommer på riktigt. Genom eurytmin lär man sig alltså att ”prova på” olika typer av känslor i utövandet och det bidrar, enligt en av mina informanter, till att man känner igen känslan och lär känna den tills dess att den kommer till en på riktigt. Man lär sig att känna igen kvaliteten på olika typer av känslor och lär sig därmed också att sätta dem i sitt sammanhang. En annan av mina informanter uttrycker att man lär känna sig själv och sina känslor i eurytmin. Detta bidrar till möjligheten att stabilisera upp sig själv men också att lära känna sig själv. Informanten uttrycker att barn som har möjlighet att utöva eurytmi under sin skolgång lär känna sig själv bättre samt att de därmed även klarar av sin skolgång bättre. Mina informanter hävdar alltså främst att känsloutvecklingen som sker med hjälp av eurytmi är sådan känsloutveckling som rör barnet själv, barnets egna känslor och känsloutveckling.

Utifrån det fenomenologiska perspektivet kan man inte se någon direkt och tydlig koppling mellan känsloutveckling och eurytmiutövande. Däremot hävdar Merleau-Ponty (1997) och Sigurdson (2006) att det man lär med/genom kroppen har en tendens att fastna, man kan liknade det vid att kroppen har ett minne. Detta kroppsliga minne upprätthålls genom vårt användande av kroppen, man kan vidareutveckla detta mot den fenomenala kroppen som jag tidigare skrivit om, men jag vill istället försöka dra en parallell mellan det kroppsliga minnet och mina informanterns åsikter om att man lär känna sina känslor genom eurytmin. Min tolkning är att om kroppen har ett minne som är baserat på det du använder kroppen till, så krävs det endast att du arbetar kring dina känslor i eurytmin för att du ska utveckla dem och ”lära känna dem”. Sigurdson (2006) och Merleau-Ponty (1997) hävdar som sagt att det som lärs med kroppen brukar fastna (kroppsligt minne). Så därför är min slutsats att det enda man behöver göra för att, genom eurytmin, utveckla sina känslor och sitt känsloliv är att arbeta med dem i eurytmin, exempelvis på det sätt som en av mina informanter berättar om: Om man provar på olika känslor inom eurytmin kan man delvis lära sig deras kvaliteter och känna igen dem, utifrån detta tolkar jag det som att man kan ”öva” sina känslouttryck inom eurytmin och därmed också lära känna sina egna känslouttryck.

Veber Krantz (2011) redogör för sina studenters upplevelser av eurytmi och hon nämner att eleverna uttrycker att de lär känna sig själv genom eurytmiutövandet. Ingen av eleverna verkar uttrycka konkret att eurytmin förändrar känslolivet, men däremot hävdar många av eleverna att eurytmiutövandet hjälper dem att lära känna sig själva, de uttrycker även att eurytmin verkar utvidgande på tankemönster samt att utövandet verkar vidgande på synen av sig själv och sin omvärld. I min tolkning av dessa olika saker som eleverna menar händer i eurytmiutövandet kan jag se att känslorna inte kan vara uteslutna. Jag menar att om man exempelvis kan vidga sin syn på sig själv och sin omvärld så måste någon form av känslöförändring finnas med i den processen. Min tolkning är därmed att jag ser ett samband mellan känsloutvecklingen, som mina informanter talar om, samt det som eleverna i Veber Krantz (2011) studie tar upp, även om det inte dras en direkt koppling mellan känslorna och dessa olika skeenden som Veber Krantz (2011) tar upp i sin studie. Mina övriga forskare under rubriken tidigare forskning relaterar inte fysisk rörelse/eurytmi med känsloutveckling. Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) framhåller däremot, som jag tidigare nämnt, att barn som inte behärskar vissa rörelser automatiskt kommer bli utesluten ur de lekar som kräver att man kan behärska nämnda rörelser, vilket, enligt min tolkning, förmodligen kommer bidra till en negativ känsla i stunden. Men vad det kommer leda till i form av känsloutveckling är inte någon jag vill resonera kring. Utifrån min studies tidigare forskning kan man alltså inte se särskilt tydligt att känsloutvecklingen och eurytmin/fysiska aktiviteten har ett samband.

8.2.5. Helhetsupplevelse, kroppsligt och intellektuellt lärande tillsammans, brett sätt att lära:

Slutligen var alla mina informanter överens om att eurytmin erbjuder ett brett sätt att lära, samt att man genom eurytmin lär i en helhetsupplevelse där det kroppsliga och det intellektuella lärandet sker samtidigt och tillsammans. En av mina informanter uttrycker att man inom eurytmin använder kroppen som uttrycksmedel. Samtidigt som man uttrycker med kroppen så används intellektet för att styra dessa rörelsebaserade uttryck. Informanten i fråga uttrycker även att det är detta som Waldorfskolan går ut på, att förena det inre (intellektuella) med det yttre (praktiska). En annan informant uttrycker att eurytmiutövandet fungerar som en slags gymna för både kropp och själ som ger barnen kontakt med sina känslor. En tredje hävdar att man lär sig på många olika sätt och att eurytmin tar hänsyn till olika sätt att lära pga att den består av så många delar. I eurytmiutövandet erfar barnen världen genom och med kroppen, vilket skapar en trygghet i kroppen. Utöver detta menar samma informant att det som lärs med, genom och av kroppen "sätter sig" på ett bra sätt,

lärdomen "fastnar" i människan just på grund av att man har lärt den genom sin kropp. Kunskapen jobbas in i kroppen på ett bekymmerslöst sätt. I eurytmin tränar man sin kropp samtidigt som känslor och tankar är inblandade, alla delar av människan lär därmed olika saker samtidigt. Detta breda lärande verkar gott på människan då det är många delar som samarbetar hela tiden (olika delar i människan som samarbetar men också olika individer som samarbetar i rummet). Eurytmin ger en god helhetsupplevelse där alla delar av människan (bland annat kropp, själ och tanke) utvecklas tillsammans enligt mina informanter. Eurytmiutövandet binder ihop hela människan genom detta breda och vida lärande, kroppen binds ihop med tanken och själen. Detta, hävdar mina informanter, gör så att man inom eurytmin kan uttrycka sin helhet som människa.

Det fenomenala perspektivet är i enlighet med mina informanternas åsikter om att kroppen har ett minne. Genom användandet av kroppen utvecklas detta kroppsliga minne (Merleau-Ponty, 1997). Jag hävdar att mina informanternas åsikter om att eurytmi hjälper barnen att skapa ett helhetslärande där alla delar av kroppen är aktiva samtidigt, tydligt kan stöttas upp med hjälp av den fenomenologiska kunskapsstraditionens tankar om kroppsligt lärande. Merleau-Ponty (1997) framhåller vikten av människans fenomenala kropp, som kan ses som resultatet av det fullbordade, kroppsliga lärandet. Den fenomenala kroppen ses av Merleau-Ponty (1997) som en frisk kropp som är medveten om alla dess olika kroppsdelar och dess position till varandra. Denna medvetenhet bidrar till att vi kan använda våra kroppar på bästa sätt. Jag vill återigen ta upp exemplet om myggbettet: Den fenomenala kroppen känner att bittet kliar och kan utan svårigheter lokalisera bittet för att sedan föra handen dit och klia, detta för att alla kroppsdelarna vet vad de har för relation till varandra i den fenomenala kroppen, kroppen har lärt sig sig själv. Den vet var alla dess delar är i relation till varandra och kan därför använda sin kropp på bästa möjliga sätt utan att problem uppstår. Eurytmin ses av mina informanter som någonting som hjälper barnen att skapa detta kroppsliga lärande som ses som så viktigt inom det fenomenologiska perspektivet. Eurytmin hjälper barnen att varsebli sin kropp och därmed också slutligen sin fenomenala kropp. Detta bidrar till att barnens livsvärldar blir lättare att hantera, de behöver inte längre hjälp från sin omvärld i lika stor utsträckning på grund av att barnet själv kan använda sin kropp till att göra olika saker.

Veber Krantz (2011) uttrycker att hennes elever lär mycket genom eurytmin. I hennes studie delas lärandet upp i olika ämnen i likhet med min studie. Jag vill dra en kort redogörelse för vad Veber Krantz (2011) hävdar utvecklas av de som utför eurytmi; Kinetisk förmåga, smidig kropp, social

gemenskap, en förmåga att samarbeta med varandra och rummet, en förmåga att uppleva rörelsers sanna innebörd, ett utvecklat tankemönster samt att man genom eurytmiutövandet utvecklas som människa. Vidare hävdar Veber Krantz (2011) och hennes elever att eurytmi verkar vidgande på synen av sig själv och sin omvärld. Detta vill jag koppla till ovanstående del om helhetslärande. Ungdomarna i Veber Krantz (2011) studie är äldre än de barn som jag och mina informanter har talat om, vilket bidrar till att de kan uttrycka sig lite bättre än små förskolebarn. Detta är alltså vad de anser att de lär sig genom eurytmin och det är många av dessa saker som verkar förändrande på människan, att exempelvis utvecklas som människa är svårt att lägga en konkret innebörd i, men jag menar att det är detta vida sätt att lära som bidrar till så brett lärande, ett helhetslärande där man både arbetar med sig själv och sin kropp, men också med alla andra i rummet. Ungdomarna i Veber Krantz (2011) studie uttrycker att alla dessa olika saker lärs samtidigt. På grund av att alla dessa olika typer av lärdomar utvecklas samtidigt i symbios med varandra så utvecklas förmågan att lära många olika saker samtidigt, att arbeta med sig själv och sin kropp samtidigt som man arbetar med alla andra (som i sin tur också arbetar med sig själv samtidigt som de arbetar med andra) hävdar jag är utvecklande för människan. Det är inte bara de olika lärdomarna som lärs, utan de lärs samtidigt och tillsammans, ”ihop vävt” med varandra (Veber Krantz, 2011).

Studiens övriga tidigare forskning som redovisas i kapitel 6 är inte så enkel att lyfta i helhetsperspektivet, detta på grund av att dessa forskare, Berg (2011) samt Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) ser sin rörelse som fysisk aktivitet och mestadels redogör för olika typer av främjande som den fysiska aktiviteten har på barns kroppar. Dock uttrycker Berg (2011) att fysisk aktivitet kan verka motverkande på oros känslor och depression. Jag vill dra en liten parallell mellan mina informanternas tankar om helhetslärandet och Grindberg och Langlo Jagtøiens (2000) och Bergs (2011) tankar om att fysisk aktivitet verkar främjande på kroppen och hämmande på oros känslor. Det är alltså, enligt min tolkning, när dessa två (eller flera) delar möts som helhetslärande uppstår. Det är inte endast så att barn som utför fysisk rörelse/aktivitet gynnar sin kropp, utan samtidigt motverkas oros känslor av samma fysiska rörelse/aktivitet (Berg, 2011, Grindberg och Langlo Jagtøien, 2000).

9. Slutsatser/Slutdiskussion:

Här vill jag redogöra för min studies slutsatser med de begrepp som informanterna använt under intervjuerna. Dessa slutsatser delas upp i stycken som behandlar de olika ämnena; trygghet i kroppen, social träning, stärker motoriken, helhetsupplevelse/brett sätt att lära samt känslor. Dessa stycken representerar alltså det lärande som mina informanter huvudsakligen menar sker när barn utövar eurytmi. Under detta stycke kommer jag alltså att svara på mitt syfte och mina frågeställningar. Syftet med denna studie är att belysa hur eurytmister beskriver relationen mellan eurytmiutövande och yngre barns lärande.

Alla mina informanter var överens om att barn som utövar eurytmi får goda möjligheter att skapa *trygghet i sin kropp*. Detta kan ske på olika sätt, bland annat genom att man skapar uttryck med sin kropp (gestaltar) i eurytmin, vilket bidrar till att man lär sig bland annat hur kroppens delar är placerade i relation till varandra och genom detta uppstår trygghet. En informant menar att man, i eurytmiutövandet, lär känna sig själv och sin kropp vilket bidrar till att en trygghetskänsla uppstår. Samma informant menar att eurytmin hjälper människan utveckla självkänsla samt en känsla som säger att man är nöjd med den man är. Alla mina informanter är alltså överens om att eurytmiutövande hjälper barnen att bygga upp en trygghet i sin kropp.

Alla informanter var även eniga om att eurytmin hjälper barnen att utveckla sociala relationer samt att eurytmin bidrar till *social träning* och utveckling. En informant hävdar att eurytmin ger barnen en möjlighet att bli existentiellt närvarande i sina kroppar och att det stärker barnens sociala känsla inför varandra. En annan informant hävdar att eurytmiutövandet till stor del kräver samspel mellan varje barn och att barnen därför måste förhålla sig till varandra hela tiden. Detta hjälper barnen att lära sig forma goda sociala relationer. Alla mina informanter är alltså överens om att eurytmiutövandet hjälper barnen att träna sig socialt och lära sig att skapa sociala relationer.

Vidare var även alla mina informanter överens om att eurytmiutövande hjälper barnen att *stärka sin motorik*. En informant hävdar att eurytmiutövandet hjälper barnen att skapa kroppskontroll och självkänsla, vilket bidrar till en motorisk utveckling och förbättring. En annan informant uttrycker att eurytmiutövande stärker barnens motorik samt att det hjälper dem att lära sig att härma enkla rörelser. En annan informant hävdar att den pedagogiska eurytmin hjälper barnen att utveckla sin

motorik och kroppsuppfattning. Alla mina informanter är alltså överens om att barn som utövar eurytmi får, genom eurytmiutövandet, en god möjlighet att träna upp sin motorik.

Samtliga informanter var även överens om att eurytmin erbjuder ett *brett sätt att lära*, samt att man genom eurytmin lär i en *helhetsupplevelse* där det *kroppsliga och intellektuella lärandet sker samtidigt*. En av mina informanter uttrycker att man inom eurytmin använder kroppen för sitt gestaltande. Samtidigt som man gestaltar och uttrycker med kroppen så används intellektet för att styra dessa rörelsebaserade uttryck. En informant framhåller att människor lär sig på många olika sätt och att eurytmin tar hänsyn till olika sätt att lära pga att den består av så många delar, det finns alltså fler möjligheter att lära då det finns fler sätt att lära på. En annan informant hävdar att man, i eurytmiutövandet, lär genom, med och av kroppen vilket gör så att lärdomarna "fastnar" i kroppen. Informanten menar även att denna typ av kroppsliga lärande bidrar till att skapa en trygghet i kroppen. Eurytmin skapar alltså en god helhetsupplevelse där alla delar av människan (bland annat kropp, själ och tanke) utvecklas tillsammans. Eurytmiutövandet "binder ihop" hela människan genom det breda och vida lärandet, kroppen binds ihop med tanken och själen. Enligt mina informanter så är det detta som gör att man inom eurytmin kan uttrycka sin helhet som människa. Alla mina informanter är alltså överens om att eurytmiutövande hjälper barnen att lära i en helhetsupplevelse där alla delar av kropp och sinne lär samtidigt.

Två av mina informanter framhåller eurytmins vikt i samband med *känsloutveckling*. En säger att man får prova på ett gestalta en känsla i eurytmin och att denna gestaltning kan hjälpa barnet att hantera känslan när den är verklig. Man "lär känna" olika känslouttryck genom eurytmiutövandet och lär sig även att sätta olika känslor i sitt sammanhang. En informant menar att man lär känna sig själv och sina känslor i eurytmin, vilket bidrar till att skolgången senare blir lättare. Dessa två informanter framhåller att denna känsloutveckling som sker genom eurytmin främst rör barnets egna känslor och känsloutveckling. Två av mina informanter hävdar alltså att eurytmiutövande gynnar barns känsloutveckling.

Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) redogör för en rad saker som gynnas av fysisk aktivitet; skelettets form och uppbyggnad gynnas, andnings- och syretransporterande organ gynnas, matsmältningsprocessen gynnas, motorisk utveckling gynnas, slutligen gynnas social utveckling (genom att barn som inte kan utföra en viss rörelse kan bli utesluten ur den lek som kräver en

förmåga att kunna utföra sagda rörelse) (Grindberg och Langlo Jagtøien, 2000). Dessa författares resultat rör alltså huvudsakligen utvecklingen av den fysiska kroppen och fokuserar inte lika mycket på känsloutveckling. Även Berg (2011) drar delvis liknande slutsatser som Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) drar i sin studie; rörelsens positiva inverkan på barns fysiska kroppar. Hon redogör för rörelsens positiva inverkan på andningsapparaten, konditionen och muskeluppbyggnad. Utöver detta hävdar hon även att fysisk aktivitet kan motverka oro och depression (Berg, 2011). I likhet med Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) så rör även denna författares resultat huvudsakligen utvecklingen av den fysiska kroppen och fokuserar inte lika starkt på känsloutveckling.

Veber Krantz (2011) redogör också för viss utveckling som är kopplad till den fysiska kroppen, men huvudsakligen skriver hon om utveckling som är kopplad till känsloutveckling snarare än fysisk utveckling. Hon tar bland annat upp att hennes studenter utvecklar en öppen- och lyhördhet genom eurytmiutövandet, vidare redogör hon för att studenterna utvecklar en känsla för social gemenskap, närvarande i rörelsen samt närvaro i stunden. Hon hävdar även att eurytmiutövandet verkar vidgande på synen av sig själv och andra. Huvudsakligen redogör Veber Krantz (2011) alltså för olika typer av känslorelaterad utveckling (Veber Krantz, 2011). Jag ser en likhet mellan min studies resultat och Veber Krantz resultat, det vill säga känslaspekten.

Jag instämmer med Veber Krantz (2011) i att våra pedagoger uttrycker att de lär sig mer än att utveckla sin fysiska kropp, det är inte endast ett fokus på muskeluppbyggnad och liknande fysisk utveckling utan fokuset ligger snarare på saker som är mer känslorelaterat (exempelvis social utveckling). Utöver denna koppling mellan mina egna forskningsresultat och Veber Krantz (2011) forskningsresultat ser jag även ett ytterligare samband; antroposofin och Waldorfpedagogiken som har varit den grogrund där våra informanter haft sin skolning. Jag menar att vår forskning får en tydlig vinkling emot känsloutveckling på grund av att man inom antroposofin och waldorfpedagogiken har det i fokus.

Personligen tycker jag att det skulle vara intressant att föra denna tanke vidare genom att utveckla vidare forskning om skillnaderna mellan hur människor med skolning inom Waldorfpedagogiken och människor med skolning inom den ”vanliga” pedagogiken ser på rörelsebaserat lärande. För att förbättra undersökningen så skulle man kunna komplimentera med observationer av barn som utövar eurytmi. Man hade även kunnat vara två som utför studien vilket medför att det finns dubbelt

så många ögon som kan belysa eventuella fel och brister samt reflektera kring utfall. Vidare skulle man kunna göra som Veber Krantz (2011) och intervjua barn/unga som har eurytmi i skolan för att se vad de har för syn på eurytmiutövandet.

10. Litteraturförteckning:

Berg, Ulrika (2011) *Barns behov av och rätt till fysisk aktivitet för en god hälsa I: För barnets bästa – en antologi om idrott ur ett barnrättsperspektiv* Karin Redelius, Kajsa Gilenstam (red.) s.87-97 Stockholm SISU Idrottsböcker

http://www.gih.se/documents/cif/uppdraget/2010/for_barnets_basta.pdf (Hämtad 2014-11-25)

Bjärval, Katarina (2013) *Rörelserna blir ett sätt att mötas I: Pedagogiska magasinet*

www.lararnasnyheter.se/pedagogiska-magasinet/2013/09/17/rorelserna-blir-satt-motas (Hämtad: 2014-11-11)

Dubach-Donath, Annmarie (2002) *En eurytmists minnen* Hölö Wrå Förlag

Forsell, Anna red. (2011) *Boken om pedagogerna* Stockholm Liber

Glöcker, Michaela (2009) *Eurytmi Pedagogiska och medicinska synpunkter* Telleby bokförlag

Grindberg, Tora & Langlo Jagtøien, Greta (2000) *Barn i rörelse* Lund Studentlitteratur

Husserl, Edmund (2004) *Idéer till en ren fenomenologi och fenomenologisk filosofi* Stockholm Thales

Liebendörfer, Christine & Örjan (2013) *Waldorfpedagogik* Lund Studentlitteratur

Merleau-Ponty, Maurice (2004) *Lovtal till filosofin Essäer i urval* Stockholm Brutus Östlings Bokförlag Symposion

Merleau-Ponty, Maurice (1997) *Kroppens fenomenologi* Uddevalla Diadalos AB

Nylund, Karl-Erik (2004) *Att leka med elden Sekternas värld* Falun Sellin

Sigurdson, Ola (2006) *Himmelska kroppar inkarnation, blick, kroppslighet* Göteborg Glänta

produktion

Steiner, Rudolf (1907) *Barnets uppfostran från andevetenskaplig synpunkt* Järna Antroposofiska bokförlaget

Stensmo, Christer (2002) *Vetenskapsteori och metod för lärare – en introduktion* Uppsala Kunskapsförlaget

Veber Krantz, Charlotte (2011) *Studenters upplevelse av att lära sig eurytmi – en fenomenografisk studie* Diss. University of Plymouth

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* Elanders Gotab

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (Hämtad 2014-11-27)

Wilson, Gösta (1990) *Jag trodde på Waldorfskolan* Vingåker Wilsons Tryckeri

11. Bilaga 1

Intervjufrågor:

1. Vilka är dina erfarenheter av eurytmi?
2. Vad är eurytmi för dig?
3. Hur tänker du kring små barns eurytmiutövande?
Är det viktigt för små barn att göra eurytmi, varför?
4. Vad är det för skillnad mellan barns eurytmiutövande och vuxnas eurytmiutövande?
Ger eurytmin olika saker till barn och vuxna?
5. Hur tänker du kring relationen mellan eurytmin och lärande?
På vilket sätt tror du att barn lär sig genom eurytmi?
Vad tror du att barnet lär sig när de lär sig eurytmi?
6. Läkeeurytmi, ton- och ljudeurytmi och pedagogisk eurytmi är olika grenar på det eurytmiska trädet, vad tycker du skiljer dessa åt?
7. Vilka (läroplans-) mål uppnås med hjälp av eurytmi?
8. Finns det något annat viktigt inom ämnet som du skulle vilja ta upp/som jag glömt fråga dig om?
9. Känner du någon annan kunnig inom ämnet som jag skulle kunna intervjua?

12. Bilaga 2

Brev till informanter

Hej xxx!

Mitt namn är Josefin Olsson och jag är student på förskolläraryrket på Södertörns högskola. Just nu håller jag på att sammanställa mitt examensarbete som behandlar ämnet eurytmi. Närmare bestämt så vill jag belysa hur eurytmister/pedagoger beskriver relationen mellan eurytmiutövande och yngre barns lärande. För att ta reda på detta kommer jag att intervjua en rad kunniga personer inom ämnet eurytmi.

Under intervjuerna kommer jag att spela in ljud. Det inspelade materialet kommer endast att höras av mig. När mitt examensarbete är klart så kommer det inspelade materialet att avidentifieras, behandlas konfidentiellt och under tystnadsplikt i enlighet med Vetenskapsrådets forskningsetiska regler och riktlinjer (2002).

Jag vill informera dig om att du när som helst kan avbryta din medverkan i min studie.

// Josefin Olsson

Handledare:
Helena Hill
Södertörns högskola
Institutionen för kultur och lärande
08-608 46 07
helena.hill@sh.se

Förfrågan om medgivande till medverkan i intervju. Ringa in ett alternativ.

Jag **medger** deltagande i intervjun.

Jag **medger** ej deltagande i intervjun.

Eurytmistens/pedagogens underskrift.....

Namnförtydligande.....